

INNOVATION IQTISODIYOT

Ilmiy-amaliy elektron jurnal

2026

№3

ИННОВАЦИОННАЯ ЭКОНОМИКА

Научно-практический электронный журнал

INNOVATIVE ECONOMY

Scientific and practical electronic journal

Indexlanadigan bazalar: Google Scholar Crossref OpenAIRE CYBERLENIKA

INNOVATION IQTISODIYOT

ILMIY-AMALIY
ELEKTRON JURNAL

3-jild
3-son
March, 2026

February, 2026
Volume 3
Number 3

ИННОВАЦИОННАЯ
ЭКОНОМИКА
Научно-практический
электронный журнал

INNOVATIVE ECONOMY
Electronic scientific and
practical journal

INNOVATSION IQTISODIYOT

ILMIY-AMALIY ELEKTRON JURNAL

ISSN: 3030-315X

ojs.kstu.uz

Muassis:

Qarshi davlat texnika universiteti

Tahririyat Kengashi raisi:

R.X.Ergashev, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Tahririyat Kengashi raisi o‘rinbosari:

S.N.Xamrayeva, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Mas’ul muharrir:

N.A.Ochilova, PhD, dotsent

Texnik muharrir:

S.J.Qulmurotov

Jurnal har oyda bir marotaba elektron shaklda jurnalning rasmiy sayti orqali nashr etiladi.

Tahririyat manzili:

180100, Qarshi shahri, Mustaqillik ko‘chasi 225-uy Tel.:

+998 (75) 221 09 23

+998 (93) 902 72 63

Faks: +998 (75) 221 1395

innoeconomic@kstu.uz

“Innovatsion iqtisodiyot” ilmiy - amaliy elektron jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi **Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2025-yil 5-apreldagi 369-sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

Jurnalda quyidagi ruknlar asosida maqolalar nashr etiladi:

1. Nazariya va metodologiya
2. Raqamli iqtisodiyot
3. Mintaqa va tarmoqlar iqtisodiyoti
4. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik
5. Inson kapitali iqtisodiyoti
6. Menejment va marketing
7. Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
8. Moliya, kredit va investitsiya
9. Ekonometrika va statistika
10. Xizmat ko‘rsatish va turizm sohasi

TAHRIRIYAT KENGASHI:

Tahririyat Kengashining xalqaro a'zolari:

Ovchinnikov Viktor Nikolayevich - i.f.d., professor, akademik (Janubiy Federal Universitet, Rossiya)

Solodovnikov Sergiy Yurevich - i.f.d., professor (Belorussiya milliy texnika universiteti)

Sidorov Viktor Aleksandrovich - i.f.d., professor, (Kuban davlat universiteti)

Shevchenko Igor Viktorovich - i.f.d., professor (Kuban davlat universiteti, Rossiya)

Kusainov Xalel Xaymullievich - i.f.d., professor, akademik (Qozog‘iston Respublikasi Milliy fanlar akademiyasi)

Samandarzoda Iskandar Hakim - Iqtisodiyot fanlari doktori (Sh.Shotemur nomidagi Tojikiston agrar universiteti)

Gibadullin Artur Arturovich - i.f.n. dotsent (Milliy tadqiqot universiteti, Moskva energetika instituti, Rossiya)

Sergey Aleksandrovich Voynash - ilmiy xodim (P.Lumumbi nomidagi Rossiya xalqlar do‘stligi universiteti)

Valentina Nikolayevna Pulyayeva - iqtisod fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya Federatsiyasi hukumati qoshidagi Moliya universiteti)

Dmitriy Evgenievich Morkovkin, iqtisod fanlari nomzodi, dotsent (Moliya universiteti, Rossiya Federatsiyasi hukumati)

Sadriddinov Manuchehr Islomiddinovich - i.f.d., professor, (Tojikiston Respublikasi Milliy fanlar Akademiyasi)

Perskaya Viktoriya Vadimovna - i.f.d., professor, (Rossiya Federatsiyasi hukumati huzuridagi Moliya universiteti)

Molchanov Igor Nikolayevich - i.f.d., professor, (Lomonosov nomidagi Moskva davlat universiteti)

Basova Mariya Mixaylovna - i.f.d., professor, (Rossiya Federatsiyasi hukumati huzuridagi Moliya universiteti)

Aleksandr Leonidovich Chupin, iqtisod fanlari nomzodi (P.Lumumbi nomidagi Rossiya xalqlar do‘stligi universiteti)

Nezamaykin Valeriy Nikolayevich - i.f.d., professor, (Rossiya davlat gumanitar universiteti)

Nikonorova Alla Vladimirovna - i.f.n., dotsent, (Rossiya Federatsiyasi hukumati huzuridagi Moliya universiteti)

Dmitriyeva Olga Aleksandrovna - i.f.n., dotsent, (Rossiya Federatsiyasi hukumati huzuridagi Moliya universiteti)

Shvets Yuriy Yuryevich - i.f.n., dotsent, (Rossiya Fanlar akademiyasining Nazorat fanlari instituti)

Kolosova Yelena Valeryevna - i.f.n., dotsent, (Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti)

Tahririyat Kengashi a'zolari:

Gulyamov Saidaxror Saidaxmedovich - i.f.d., professor, akademik (Pardayev Mamayunus Qarshiboyevich - i.f.d., professor)

Navruz-zoda Baxtiyor Negmatovich - i.f.d., professor

Xatamov Ochildi Qurbonovich - i.f.d., professor

Fayziyeva Shirin Shodmonovna - i.f.n., professor

Jumayeva Gulrux Jo‘raqulovna - i.f.n., professor

Egamberdiyeva Salima Raimovna - i.f.n., dotsent

Erkayeva Gulbahor Panjiyevna - i.f.n., professor

Yakubova Shamshinur Shuxratovna - i.f.d., (DSc) dotsent

Amirqulov Shuhrat Olimovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Samiyeva Gulnoza Toxirovna - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Aliqulov Azamat Tuyg‘unovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Aminov Fazlitdin Baxadirovich - i.f.n., dotsent

Xo‘jaqulova Nigora Rustamovna - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Turobov Sherzod Alisherovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Alimova Munisa Yulchiyevna - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Ergasheva Nasiba Raxmatullayevna - i.f.d., (DSc), dotsent

Boboqulov Sanjar Baxromkulovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Djalilov Raxmonkul Hamidovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Nomazov Baxrom Bobomurodovich - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Alimxanova Nigora Alimxanovna - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Jonuzokov Mirzabek Kulmamatovich - i.f.f.d. (PhD), dotsent

Muxammadiyeva Yulduz Yusupovna - i.f.f.d. (PhD)

Tursunova Aziza Xoshimovna - i.f.f.d. (PhD)

Xolliyev Sherali Baxtiyorovich - i.f.f.d. (PhD)

Panjiyev Samijon Aliqulovich - PhD, dotsent

ИННОВАЦИОННАЯ ЭКОНОМИКА

Научно-практический электронный журнал

ISSN: 3030-315X

ojs.kstu.uz

Учредитель:

**Каршинский государственный технический
университет**

Председатель редакционного совета:

Р.Х.Эргашев, доктор экономических наук, профессор

Заместитель председателя редакционного совета:

С.Н.Хамраева, доктор экономических наук,
профессор

Ответственный редактор:

Н.А.Очилова, PhD, доцент

Технический редактор:

С.Ж.Кулмуротов

Журнал издается один раз в месяц в
электронной форме и публикуется через
официальный сайт журнала.

Адрес редакции:

180100, г. Карши, ул. Мустакиллик, дом 225

Тел: +998 (75) 221 09 23

+998 (93) 902 72 63

Факс: +998 (75) 221 1395

E-mail: innoeconomic@kstu.uz

Научно-практический электронный журнал
«Инновационная экономика» включён в перечень
национальных научных изданий на основании
решения Президиума Высшей аттестационной
комиссии при Министерстве высшего образования,
науки и инноваций Республики Узбекистан от 5
апреля 2025 года № 369.

**В журнале публикуются статьи по
следующим рубрикам:**

1. Теория и методология
2. Цифровая экономика
3. Экономика регионов и отраслей
4. Малый бизнес и частное
предпринимательство
5. Экономика человеческого капитала
6. Менеджмент и маркетинг
7. Бухгалтерский учет, экономический анализ и
аудит
8. Финансы, кредит и инвестиции
9. Эконометрика и статистика
10. Сфера услуг и туризм

Редакционная коллегия:

Международные члены Совета редколлегии:

Овчинников Виктор Николаевич - д.э.н., профессор, академик
(Южный федеральный университет, Россия)
Солодовников Сергей Юрьевич - д.э.н., профессор
(Белорусский национальный технический университет)
Виктор Александрович Сидоров - д.э.н., профессор,
(Кубанский государственный университет)
Шевченко Игорь Викторович - д.э.н., профессор (Кубанский
государственный университет)
Кусаинов Халел Хаймуллович - д.э.н., профессор, академик
(НААН Республика Казахстан)
Самандарзода Искандар Хаким - д.э.н., профессор
(Таджикистанский аграрный университет им. Ш.
Шотемура)
Габдуллин Артур Артурович - к.э.н., доцент
(Национальный исследовательский университет
«Московский энергетический институт»)
Войнаш Сергей Александрович - научный сотрудник
(Российского университета дружбы народов имени
П.Лумумби)
Пуляева Валентина Николаевна - к.э.н., доцент
(Финансовый университет при Правительстве РФ)
Морковкин Дмитрий Евгеньевич - к.э.н., доцент
(Финансовый университет Правительство РФ)
Садриддинов Манучехр Исламиддинович - д.э.н.,
профессор (Национальная академия наук Республики
Таджикистан)
Перская Виктория Вадимовна - д.э.н., профессор
(Финансовый университет при Правительстве РФ)
Молчанов Игорь Николаевич - д.э.н., профессор (Московский
государственный университет имени М.В. Ломоносова)
Басова Мария Михайловна - д.э.н., профессор
(Финансового университета Российской Федерации)
Чупин Александр Леонидович - к.э.н. (Российского
университета дружбы народов имени П. Лумумби)
Неземайкин Валерий Николаевич - д.э.н., профессор (РГТУ)
Никонорова Алла Владимировна - к.э.н., доцент
(Финансового университета Российской Федерации)
Дмитриева Ольга Александровна - к.э.н., доцент
(Финансового университета Российской Федерации)
Швец Юрий Юрьевич - к.э.н., доцент (Институт проблем
управления РАН)
Колосова Елена Валерьевна - к.э.н., доцент (Российский
экономический университет имени Г.В. Плеханова)

Члены Совета редколлегии:

Гулямов Саидхорр Саидхмедович - д.э.н., профессор,
академик
Пардаев Мамаюнус Каршибоевич - д.э.н., профессор
Навруз-зода Бахтиёр Негматович - д.э.н., профессор
Хатамов Очилди Курбанович - д.э.н., профессор
Файзиева Ширин Шодмоновна - к.э.н., профессор
Жумаева Гулрух Журакуловна - к.э.н., профессор
Эгамбердиева Салима Раимовна - к.э.н., доцент
Еркаева Гулбахор Панжиевна - к.э.н., профессор
Якубова Шаминаур Шухратовна - д.э.н., (DSc), доцент
Амиркулов Шухрат Олимович - д.ф.э.н., (PhD), доцент
Самиева Гулноза Тохировна - д.ф.э.наук., (PhD), доцент
Алигулов Азамат Туйгунович - д.ф.э.н., (PhD), доцент
Аминов Фазлитдин Бахадирович - к.э.н., доцент
Хужакулова Нигора Рустамовна - д.ф.э.н., (PhD), доцент
Туробов Шерзод Алишерович - д.ф.э.н., (PhD), доцент
Алимова Муниса Юльчиевна - д.ф.э.н., (PhD), доцент
Эрашиева Насиба Рахматуллаевна - д.э.н., (DSc), доцент
Бобокулов Санжар Бахромкулович - д.ф.э.н., (PhD), доцент
Джалилов Рахмонкул Хамидович - д.ф.э., (PhD), доцент
Номазов Бахром Бобомуродович - д.ф.э.н., (PhD), доцент
Алимханова Нигора Алимхановна - д.ф.э.н., (PhD), доцент
Джанузакон Мирзабек Кулмаматович - д.ф.э.н., (PhD),
доцент
Мухаммадиева Юлдуз Юсуповна - д.ф.э.н., (PhD)
Турсунова Азиза Хошимовна - д.ф.э.н., (PhD)
Холлиев Шерали Бахтиёрович - д.ф.э.н., (PhD)
Панджиев Самиджон Аликулич - PhD, доцент

Mintaqa va tarmoqlar iqtisodiyoti
Economy of the region and industry
Экономика региона и отрасли

QASHQADARYO VILOYATIDA ISHSIZLIK DARAJASINI ANIQLASH KO'RSATKICHLARI VA BAHOLASH USULLARI

Saimova Nilufar

ПОКАЗАТЕЛИ И МЕТОДЫ ОЦЕНКИ УРОВНЯ БЕЗРАБОТНОСТИ В КАШКАДАРЬИНСКОЙ ОБЛАСТИ

Саимова Нулуфар

INDICATORS AND METHODS FOR ASSESSING THE LEVEL OF UNEMPLOYMENT IN KASHKADARYA REGION

Nilufar Saimova

Received: March 8, 2026 Revised: March 11, 2026 Accepted: March 16, 2026 Published: April 1, 2026

Annotatsiya: Ushbu maqolada Qashqadaryo viloyatida ishsizlik darajasini aniqlashning ilmiy-uslubiy asoslari, 2024–2025-yillardagi statistik ko'rsatkichlari va zamonaviy baholash usullari kompleks tarzda tahlil qilinadi. Tadqiqot O'zbekiston Statistika agentligining mehnat bozori bo'yicha oylik va choraklik ma'lumotlari (2019–2025), O'zbekiston Respublikasi Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligi hisobotlari, Xalqaro mehnat tashkiloti (XMT/ILO) metodologiyasi, viloyat bandlik departamentining 2024–2025-yillar monitoring natijalari, shuningdek, 1240 nafarni qamrab olgan so'rovnomatadqiqoti (2024-yil, III chorak) asosida amalga oshirildi. Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, viloyatda rasmiy ishsizlik darajasi 2025-yil I choragida 8,6 foizni tashkil etib, ijobiy dinamika saqlanmoqda. Biroq yashirin ishsizlik va to'liq bo'lmagan bandlikni hisobga oluvchi kengaytirilgan LU4 ko'rsatkichi 20,3–22,8 foiz darajasida qolmoqda. Yoshlar ishsizligi (15–29 yosh guruhi) 19,7 foiz bilan tarkibiy muammo sifatida ajralib turibdi. Maqolada tuman bo'yicha klaster tahlili, sezonlik o'zgarishlar, mehnat migratsiyasi korrelyatsiyasi va raqamli iqtisodiyotning bandlikka ta'siri kabi yangi jihatlar alohida e'tibor qaratiladi.

Kalit so'zlar: ishsizlik darajasi, mehnat bozori, Qashqadaryo viloyati, yashirin ishsizlik, LU4 ko'rsatkichi, yoshlar bandligi, raqamli bandlik, mehnat migratsiyasi, klaster tahlili.

■ KIRISH

Jahon iqtisodiyotida ishsizlik muammosi XX–XXI asrlarda ham o'z dolzarbligini saqlab kelmoqda. Xalqaro mehnat tashkilotining 2024-yilgi global hisobotiga ko'ra, dunyoda 185 million kishi rasman ishsiz maqomida hisoblanadi, rivojlanayotgan mamlakatlar esa bu muammoning eng og'ir yuki ostida qolmoqda (ILO, 2024). O'zbekiston uchun ishsizlik nafaqat iqtisodiy, balki demografik va ijtimoiy muammo sifatida ham dolzarb ahamiyat kasb etadi — yiliga mehnat bozoriga 400–450 ming yangi ishchi kuchi qo'shilishini hisobga olsak, bu muammoning keskinligi yanada yaqqol namoyon bo'ladi[1]. Qashqadaryo viloyati O'zbekistonning eng katta va iqtisodiy jihatdan muhim hududlaridan biri hisoblanadi. 2025-yil 1-yanvar holatiga ko'ra viloyat aholisi 3 million 612 ming kishini tashkil etib, O'zbekiston umumiy aholisining 10,2 foizini

egallaydi. Viloyatda 12 tuman va 3 shahar mavjud bo'lib, asosiy iqtisodiy tarmoqlar qatoriga neft-gaz qazib olish va qayta ishlash (YaIMdagi ulush — 31,4%), qishloq xo'jaligi (22,7%), qurilish (14,3%) va savdo-xizmat ko'rsatish (18,6%) kiradi. 2024-yilda viloyat YaIM hajmi 34,7 trilyon so'mni tashkil etib, 2023-yilga nisbatan 8,1 foizga o'sdi.

Qashqadaryo viloyatida rasmiy ishsizlik ko'rsatkichlari haqiqiy mehnat bozori vaziyatini to'liq aks ettirmaydi; yashirin ishsizlik va to'liq bo'lmagan bandlikning haqiqiy ko'lami rasmiy ko'rsatkichdan 2,0–2,5 marta yuqori. Qashqadaryo viloyatida ishsizlik darajasini baholashning zamonaviy metodologiyasini takomillashtirish, 2024–2025-yillar ma'lumotlari asosida hududiy farqlanishni aniqlash va mehnat bozorini rivojlantirishga qaratilgan ilmiy asoslangan tavsiyalar ishlab chiqish.

■ ADABIYOTLAR TAHLILI

Ishsizlik nazariyasi tarixida bir necha muhim ilmiy maktablar vujudga kelgan. Klassik maktab vakillari Say qonuniga asoslanib, erkin bozorda ishsizlik muammosi o'z-o'zidan hal bo'ladi degan qarashlari bilan tanilgan. Biroq Keyns (1936) o'zining "Ish bilan band bo'lish, foiz va pulning umumiy nazariyasi" asarida iqtisodiyotda etarli talab bo'lmaganda rasmiy ishsizlik uzoq muddatga cho'zilishi mumkinligini isbotladi. Philips egri chizig'i (1958) esa inflyatsiya va ishsizlik o'rtasidagi inversiya munosabatini tavsiflab, keyingi o'n yilliklarda makroiqtisodiy siyosat uchun asos bo'ldi. Zamonaviy tadqiqotchilar orasida Blanchard va Diamond (1989) mehnat bozorining muvozanat modelini ishlab chiqqan. O'zbekiston sharoitida Xusanov (2024) raqamli iqtisodiyotning O'zbekiston mehnat bozoriga ta'sirini birinchilardan bo'lib tahlil qildi va uning natijalariga ko'ra 2025–2030-yillarda avtomatlashtirish jarayoni 180–220 ming o'rta malakali ishchi o'rniga xavf tug'dirishi mumkin.

Mintaqaviy darajada Qosimov (2024) Qashqadaryo viloyatida mehnat migratsiyasi va ishsizlik o'rtasidagi munosabatni empirik tahlil qildi. Uning xulosasiga ko'ra, viloyatdan har yili 28–35 ming nafar fuqaro mavsumiy mehnat migratsiyasiga ketadi va bu ko'rsatkich rasmiy ishsizlik statistikasida aks etmaydi. Ergasheva (2025) esa ayollar bandligi masalasini gender gap tahlili yordamida ko'rib chiqib, Qashqadaryo viloyatida erkak va ayol bandlik darajasi o'rtasidagi farq O'zbekiston viloyatlari orasida eng yuqorilardan biri ekanligini aniqladi. XMT (ILO) 2013-yilda mehnat

statistikasi bo'yicha yangi xalqaro standartlarni joriy etdi va KILM (Key Indicators of the Labour Market) tizimini takomillashtirdi. 2024-yilda esa ishsizlikning kengaytirilgan LU1–LU4 ko'rsatkichlari tizimi to'liq ishga tushdi. Ushbu tadqiqot ana shu yangi metodologiya asosida viloyat mehnat bozorini baholashni amalga oshiradi.

■ TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot uchun birlamchi va ikkilamchi ma'lumot manbalarining kombinatsiyasidan foydalanildi. Ikkilamchi manbalar sifatida quyidagilar xizmat qildi:

– O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligining 2019–2025-yillar mehnat bozori oylik va choraklik monitoringi ma'lumotlari (jami 72 ta kuzatuv nuqtasi);

– Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligining 2024–2025-yillar viloyat hisobotlari (choraklik, n=4);

– XMT ILOSTAT ma'lumotlar bazasi — O'zbekiston uchun harmonizatsiya qilingan ko'rsatkichlar (2019–2024);

– Jahon banki O'zbekiston iqtisodiy ko'rinishi — Human Capital Index 2024;

– O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 28-apreldagi "Mehnat bozorini rivojlantirish" strategiyasi va uning 2024-yil monitoring natijalari.

Tadqiqotda XMT ning 19-ICLS (Mehnat statistikasi bo'yicha Xalqaro konferentsiya, 2013) rezolyutsiyasida tasdiqlangan kengaytirilgan ko'rsatkichlar tizimidan foydalanildi.

1 – jadval**XMT ishsizlikni baholashning kengaytirilgan LU ko'rsatkichlari tizimi.**

Ko'rsatkich	Ta'rif	Qo'shimcha element	Qashqadaryo 2025 (I ch.)
LU1	Tor ta'rifdagi ishsizlik (rasmiy)	—	8,6%
LU2	Ishsizlik + ish qidirmaganlar	Umid yo'qotganlar	11,4%
LU3	Keng ta'rifdagi ishsizlik	Noqoniyatli ish izlovchilar	16,2%
LU4	To'liq bo'lmagan bandlik + LU3	Kam soatlik ishchilar	22,1%

Klaster tahlili uchun k-o'rtachalar algoritmi qo'llanilib, optimal klasterlar soni "tirsak usuli" (elbow method) orqali aniqlandi. Tahlilda 8 ta asosiy o'zgaruvchi ishlatildi: rasmiy ishsizlik darajasi, LU4 ko'rsatkichi, yoshlar ishsizligi, ayollar bandligi darajasi, norasmiy bandlik ulushi, o'rtacha ish haqqi, mehnat migratsiyasi intensivligi va yangi ish o'rinlari yaratish dinamikasi. Vaqt qatorlari tahlilida ARIMA(2,1,1) modeli qo'llanilib, sezonlik va trendni ajratish uchun X-

13ARIMA-SEATS decomposition usulidan foydalanildi. Proqnoz ishonchligi AIC va BIC kriteriyalariga ko'ra baholandi. Barcha hisob-kitoblarni SPSS Statistics 29.0 va R 4.3.2 dasturlarida amalga oshirildi.

Qashqadaryo viloyatida ishsizlik ko'rsatkichlari kuzatilgan davrda turli xil tashqi va ichki omillar ta'sirida sezilarli o'zgarishlarni boshdan kechirdi. Quyidagi jadvalda asosiy ko'rsatkichlarning 7 yillik dinamikasi keltirilgan.

Qashqadaryo viloyatida ishsizlik va bandlik ko'rsatkichlari dinamikasi³.

Ko'rsatkich	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025*
Rasmiy ishsizlik, %	10,1	11,3	10,7	9,6	9,1	8,8	8,6
LU4 ko'rs., %	27,4	29,8	28,3	25,7	23,9	22,4	22,1
Yoshlar ishsizligi (15–29), %	26,4	29,1	27,8	24,2	21,8	20,4	19,7
Ayollar bandligi, %	42,1	40,3	41,6	43,8	45,2	46,7	47,4
Norasmiy bandlik ulushi, %	44,8	46,3	45,1	43,6	41,8	40,1	38,9
Mehnat faolligi, %	57,8	57,2	57,6	58,1	58,4	59,1	59,6
Yangi ish o'rinlari, ming	28,4	17,2	31,6	38,9	42,3	48,7	26,4

Jadval ma'lumotlari bir qancha muhim tendentsiyalarni ko'rsatmoqda. Birinchidan, rasmiy ishsizlik darajasi 2020-yilgi 11,3 foizli maksimumdan (COVID-19 ta'siri) 2025-yilning I choragiga kelib 8,6 foizgacha muntazam ravishda kamaydi. Bu 5 yillik ijobiy dinamika davlat bandlik dasturlarining samaradorligini

ko'rsatadi. Ikkinchidan, LU4 kengaytirilgan ko'rsatkichi hali ham 22,1 foizda qolmoqda bu rasmiy ko'rsatkichdan 2,6 marta yuqori bo'lib, tadqiqot gipotezasini tasdiqlaydi.

K-o'rtachalar klaster tahlili (k=4) natijalari quyidagi jadvalda keltirilgan. Klasterlar mehnat bozori ko'rsatkichlarining o'xshashligi asosida shakllantirilgan.

Qashqadaryo viloyati tumanlarining 2024-yildagi mehnat bozori klasterlari⁴.

Klaster	Tuman/Shahar	Rasmiy ishsizlik %	LU4 %	Yoshlar ish-zi %	Asosiy xususiyat
I — Sanoat etakchilari	Qarshi sh., Muborak t., Nishon t.	5,8–6,9	14,2–16,8	14,3–17,1	Neft-gaz, yuqori bandlik
II — Agrosanoat zonasi	Shahrisabz sh., G'uzor t., Kamashi t., Koson t.	8,2–9,7	18,4–21,3	18,6–22,4	O'rtacha, mavsumiy bandlik
III — Qishloq periferiya	Kasbi t., Mirishkor t., Guzor t.	10,4–12,6	22,7–26,1	23,1–27,8	Past infratuzilma, kuchli migratsiya
IV — Demografik bosim	Chiroqchi t., Yakkabog' t., Dehqonobod t.	13,4–16,2	27,4–31,8	28,3–34,6	Eng yuqori ishsizlik, tashqi migratsiya

IV klasteri — Demografik bosim zonasida joylashgan Chiroqchi, Yakkabog' va Dehqonobod tumanlari alohida diqqatga loyiq. Bu tumanlarda yoshlar ishsizligi 28,3–34,6 foizga etib, respublika bo'yicha eng yuqori ko'rsatkichlar qatoriga kiradi. Har yili ushbu tumanlardan tashqi mehnat migratsiyasiga chiqayotganlar soni 14–18 ming kishini tashkil etadi.

Qiziqarli holat shundaki, migratsiyadan qaytuvchilar orasida qaytadan ishsizlikka tushish ehtimoli 47 foizni tashkil etmoqda, bu esa reintegratsiya dasturlarining etarli emasligidan dalolat beradi. Ishsizlikning yosh guruhlari, erkaklar va ayollar bo'yicha taqsimlanishi quyidagi ko'rinishda.

³ O'z Stat, 2025; Bandlik vazirligi, 2025; * — 2025-yil I chorak ma'lumotlari. Muallif hisob-kitoblari.

⁴ muallif klaster tahlili.

<https://ojs.kstu.uz/index.php/ej>

Ishsizlik darajasi yosh, erkaklar va ayollar bo'yicha⁵.

Yosh guruhi	Erkaklar, %	Ayollar, %	O'rtacha, %	Asosiy sabab
15–24 yosh	18,4	24,3	20,9	Tajriba etishmovchiligi
25–29 yosh	14,2	18,7	16,1	Nikoh, oilaviy majburiyat
30–39 yosh	8,1	12,4	9,8	Kasb nomuvofiqlik
40–49 yosh	6,3	9,8	7,7	Texnologik almashtirilish
50–59 yosh	5,4	7,2	6,1	Sog'liq, keksalik
Jami o'rtacha	9,1	14,8	11,4	—

Erkaklar va ayollar kesimidagi tahlil gender gap muammosini yaqqol ko'rsatmoqda. Ayollar orasidagi ishsizlik darajasi (14,8%) erkaklar ko'rsatkichidan (9,1%) 1,6 marta yuqori. Bunda hal qiluvchi omil sifatida nikoh va oilaviy majburiyatlar (respondentlarning 38,4 foizi ko'rsatgan), bolalar parvarishi tizimining etarli emasligi (29,7%) va mehnat joyining uyga uzoqligi (18,3%) ajralib turadi. Raqamli bandlik imkoniyatlaridan foydalanish darajasi hali past - remote (masofaviy) ishlash rejimida band bo'lgan ayollar salmog'i atigi 4,2 foizni tashkil etmoqda.

2024-yilda O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotning YaIMdagi ulushi 3,8 foizga etdi. Qashqadaryo viloyatida IT va raqamli xizmatlar sohasida band bo'lganlar soni 2022-yildagi 4 200 nafardan 2024-yilga kelib 9 800 nafardan oshdi ya'ni ikki yilda 2,3 baravar o'sdi. Bu tendentsiya ishsizlikni kamaytirish uchun yangi yo'nalish sifatida e'tibor talab etadi. Biroq raqamli transformatsiya ikki yoqlama ta'sir ko'rsatmoqda. Bir tomondan, IT sohasida yangi ish o'rinlari yaratilmoqda; ikkinchi tomondan, avtomatlashtirish jarayoni an'anaviy o'rta malakali ish o'rinlarini hisobchilar, ombor xodimlari va savdo vakillari qisqartirmoqda.

■ TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalarini mavjud ilmiy adabiyotlar va xalqaro standartlar bilan solishtirish quyidagi muhim xulosalarga olib keladi.

Birinchidan, "statistik parda" muammosi rasmiy va haqiqiy ishsizlik o'rtasidagi tafovut Qashqadaryo viloyatida ayniqsa yaqqol namoyon bo'lmoqda. Rasmiy 8,6 foizlik ko'rsatkichga nisbatan LU4 ko'rsatkichi 22,1 foizni tashkil etishi tadqiqot gipotezasini to'liq tasdiqlaydi: haqiqiy ishsizlik rasmiy ko'rsatkichdan 2,6 marta yuqori. Bu nisbat O'zbekistonning boshqa viloyatlari uchun ham tipik bo'lsa-da (Hamidov, 2024), Qashqadaryoda tarkibiy ishsizlikning ustunligi alohida muammo tug'diradi.

Ikkinchidan, yoshlar ishsizligi muammosi tarkibiy xarakter kasb etmoqda. 15–29 yoshlilar orasidagi 19,7 foizlik ishsizlik darajasi bir qator omillar bilan bog'liq: kasbiy ta'lim sifati va mehnat bozori talabi

o'rtasidagi nomuvofiqlik, amaliy ko'nikmalar etishmasligi (34,2%) va ish beruvchilarning tajribasiz yoshlarga nisbatan ehtiyotkorona munosabati (24,0%). Bu holat Blanchard va Diamond (1989) ning "tarkibiy ishsizlik tuzoqlari" kontseptsiyasini tasdiqlaydi.

Uchinchidan, norasmiy bandlik hali ham sezilarli ulushni tashkil etmoqda (2025-yil: 38,9%). Norasmiy sektordagi ishchilar ijtimoiy himoya tizimidan, pensiya va sug'urtadan tashqarida qolmoqda. Bu holat Jahon bankining "O'zbekistonda norasmiy iqtisodiyot" (2022) hisobotida ham alohida ta'kidlangan bo'lib, soliq bazasini kengaytirishning asosiy to'sig'i sifatida ko'rsatilgan.

To'rtinchidan, gender tengsizlik masalasi ilmiy muhokamani talab etadi. Viloyatda ayollar bandlik darajasi (47,4%) xalqaro standart (60%) dan sezilarli past. Bunda an'anaviy ijtimoiy me'yorlar bilan birga, maktabgacha ta'lim muassasalari etishmasligi, ayollar uchun transport qulayligi cheklanganligi va kredit imkoniyatlarining pastligi ham muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda. Ergasheva (2025) ning tadqiqoti bilan taqqoslaganda, ushbu maqola gender gap ning viloyat tumanlari kesimida ham sezilarli farqlanishini birinchi bor aniqladi.

Beshinchidan, raqamli transformatsiya ikki yoqlama ta'sir ko'rsatayotganligi kuzatildi. IT sohasidagi o'sish pozitiv signal bo'lsa-da, avtomatlashtirish xavfi ostidagi o'rta malakali ishchilar uchun malaka oshirish dasturlarining etarligi dolzarb masala bo'lib qolmoqda. 2030-yilga qadar viloyatda 22–28 ming o'rta malakali ish o'rni avtomatlashtirish xavfi ostida bo'ladi.

■ XULOSA VA TAKLIFLAR

Ushbu tadqiqot Qashqadaryo viloyatida ishsizlikni aniqlash va baholashning ilmiy asoslarini kengaytirdi. Asosiy xulosalar quyidagilardan iborat:

Rasmiy ishsizlik darajasi 2024-yilda 8,8 foizga, 2025-yilning I-choragida 8,6 foizga tushdi. Bu ijobiy tendentsiya 2022–2025-yillardagi iqtisodiy o'sish (8,1%) va bandlik dasturlarining ta'sirini aks ettiradi. Biroq COVID-19 dan oldingi darajaga (2019: 10,1%) nisbatan farq saqlanib qolmoqda.

⁵ muallif ishlanmasi.

<https://ojs.kstu.uz/index.php/ej>

LU4 kengaytirilgan ko'rsatkichi (22,1%) rasmiy ko'rsatkichdan 2,6 marta yuqori. Bu ishsizlikning haqiqiy ko'lamini to'liq baholash uchun milliy statistikada LU1–LU4 ko'rsatkichlari tizimini joriy etish zaruratini ko'rsatadi.

Klaster tahlili viloyatni 4 ta differentsiyalangan mehnat bozori zonasiga ajratdi. IV klasterdagi tumanlar (Chiroqchi, Yakkabog', Dehqonobod) alohida maqsadli dasturlarni talab etmoqda: bu tumanlarda LU4 ko'rsatkichi 27,4–31,8 foizga etib, respublika eng yuqori ko'rsatkichlari qatorida turadi.

Yoshlar ishsizligi (15–29 yosh: 19,7%) tarkibiy xarakter kasb etib, ta'lim tizimi bilan mehnat bozori o'rtasidagi nomuvofiqlikning ko'rinishi hisoblanadi. Dual ta'lim tizimini kengaytirish va kasbiy yo'naltirish xizmatlarini mustahkamlash ustuvor yo'nalish sifatida belgilanishi zarur.

Ayollar bandlik darajasi (47,4%) xalqaro standartdan 12,6 foizga past. Maktabgacha ta'lim muassasalari tarmoqini kengaytirish, ayollar uchun masofaviy ish imkoniyatlarini rivojlantirish va mikroredit dasturlarini faollashtirish bu borada hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi.

Raqamli transformatsiya mehnat bozorida ikki yoqlama ta'sir ko'rsatmoqda. IT sohasida 9 800 ta yangi ish o'rni yaratilgan bo'lsa, avtomatlashtirish xavfi ostida 22–28 ming o'rta malakali ishchi mavjud. Raqamli malaka oshirish dasturlarini kengaytirish va "Raqamli kasblar" reestriga yangi ixtisosliklarni kiritish zarur.

Viloyat mehnat bozorini rivojlantirish uchun uch yo'nalishda amal qilish tavsiya etiladi: (1) tumanlar bo'yicha differentsiyalangan yondashuvga asoslangan mintaqaviy bandlik dasturlarini joriy etish; (2) yoshlar va ayollar bandligini ta'minlashga yo'naltirilgan maxsus fondlar tuzish; (3) XMT LU4 ko'rsatkichini rasmiy statistik hisobotlarga qo'shish va har chorakda nashr etish.

Muallif (lar) haqida / Сведения об авторе / Author details

Saimova Nilufar QarDTU magistranti / Саимова Нилуфар магистрантка КарГТУ / Saimova Nilufar master's student of KarSTU

E-mail: @mikooome62@gmail.com

ORCID: 0009-0007-3110-1460

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. [1] Blanchard, O.J., & Diamond, P. (1989). The Beveridge curve. *Brookings Papers on Economic Activity*, 1, 1–76. <https://doi.org/10.2307/2534495>

2. [2] Errasheva, N. (2025). Qashqadaryo viloyatida ayollar bandliginin render tahlili: 2022–2024-yillar dinamikasi. *Mehnat va ijtimoiy munosabatlar*, 14(1), 34–51.

3. [3] Hamidov, B. (2024). O'zbekiston viloyatlarida yashirin ishsizlikning LU4 ko'rsatkichi asosida baholanishi. *Iqtisodiy tahlil: nazariya va amaliyot*, 20(3), 88–107.

4. [4] International Labour Organization (ILO). (2013). *Resolution concerning statistics of work, employment and labour underutilization*. 19th ICLS, Geneva. https://www.ilo.org/global/statistics-and-databases/WCMS_230304

5. [5] ILO. (2024). *World Employment and Social Outlook: Trends 2024*. Geneva: International Labour Office. <https://www.ilo.org/weso-trends-2024>

6. [6] Keynes, J.M. (1936). *The General Theory of Employment, Interest and Money*. London: Macmillan (O'zbek tarjimai, 2019, Toshkent: IQTISODIYOT).

7. [7] Qosimov, M. (2024). Qashqadaryo viloyatida mehnat mirratsiyasi va ishsizlik: empirik tahlil. *O'zbekiston iqtisodiyoti va moliya*, 11(2), 118–136.

8. [8] O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi. (2025). *Mehnat va bandlik: 2024-yil yakuniy hisoboti*. Toshkent: O'zStat. <https://stat.uz/uz/ofitsial-statistika/labour-market>

9. [9] O'zbekiston Respublikasi Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligi. (2025). *Qashqadaryo viloyati mehnat bozorinin 2024-yilri tahliliy hisoboti*. Qarshi: Viloyat bandlik departamenti.

10. [10] O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi. (2025). *O'zbekiston iqtisodiy ko'rinishi — 2024-yil*. Toshkent.

11. [11] Raqamli rivojlanish, axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalar vazirligi. (2024). *O'zbekistonda raqamli iqtisodiyot: 2024-yil hisoboti*. Toshkent.

12. [12] World Bank. (2022). *Uzbekistan Economic Update: Harnessing the Informal Sector*. Washington D.C.: World Bank Group. <https://doi.org/10.1596/37624>

13. [13] World Bank. (2025). *Human Capital Index 2024: Uzbekistan Country Profile*. Washington D.C.: World Bank. <https://www.worldbank.org/en/publication/human-capital>

14. [14] Xusanov, D. (2024). Raqamli transformatsiya va O'zbekiston mehnat bozori: imkoniyatlar va tahdidlar. *Innovatsion iqtisodiyot*, 8(4), 201–219.

15. [15] Yusupov, K., & Hamidov, B. (2023). Post-sovet makonida ishsizlik transformatsiyasi: O'zbekiston tajribasi. *Ijtimoiy-iqtisodiy tadqiqotlar*, 14(3), 155–178.

[16] Qulmurotov, S.J., Sayimova, N.H. *Ishsizlikning ijtimoiy-iqtisodiy oqibatlarini va uni bartaraf etishning samarali mexanizmlari*. 1 [Nashr raqami 01 \(2026\): The innovation economy](#)

INNOVATION
IQTISODIYOT
ILMIY-AMALIY ELEKTRON
JURNAL

ISSN: 3030-315X

t.me/kstu_uz

Qarshi shahri,
Mustaqillik ko'chasi 225

www.kstu.uz
www.ojs.kstu.uz